

D. I. 9.

Andeutung auf alten Aufsatz
bietet vielleicht Lt. 62^{ab}
Marginalia von 13. Hand
(15. Jf.): ? Gallis de vene-
ciang sunt veniend ad 4
Zinner 1447 4. ?

Ziemlich dünn, stark abgenutzt
gebräunt u. orangefarben
munt, teilweise durch Mühlstein
beschiedig und flüchtig.

Vor- und nachgebunden sind Teile
vorne und von Handschrift (Lt. 1, 2,
59-62, die mit Pergament befestigt,
das etwas fester ist und stark Lt. 61 gemischt.

Gebrauchsgüter aufgeführt. Lt. 62 mit Rand notiz-
Lt. 1, 2, 59-62: Gotische Auf. 14. Jf. mit Ziffern.
auffallend starke Neigung zu Rund-
formen, Lt. 1, ^{62^{ab}} mit sehr leb. Bau, da
die Buchstaben durch die Gebrauch
erweicht sind. Einige Glossen von and.
Hand.

Lt. 3-58: Gotische 13. Jf., regel-
mäßige kräftige Schrift mit nach
rechts gewinkelten Buchstabenstäben.
Zahlreiche und umfangreiche
Glossen. 62 bei der Katalogisierung
gez. Lell. 34 x 23, 4.

Lt. 1, 2, 59-62 Lappinb. Raum: 27,1 x 8 (großes)

Geringe Zeichen vorgezogen Linien
(Lt. 60^a). 61 Zeilen, fortlaufend. Text.
Lt. 3-58: Lappinb. Raum: 22,9 x 6,7
(großes). Mit Lt. vorgezogen
Linienfassung, 62 Zeilen. Fortlaufend

D.I.9.

Trakt. Langüberlieferung durch
 Paktanten. F. Rote Buch. und
 Digitalüberchriften *) Initialen
 von verschiedenen Gese über Pergä-
 menten. Blatt sind rot vielfach
 gezeichnet und mit Tüpfen, so das
 S, E, C, V, A. Solten Photokopieren
 beigelegt werden!

* Kopfschriften
 für den Bibl.
 Kontor.

*) Am oberen Rand von 13. Band 15. ff.
 weist die Zeichnung der Buchzahl.

Der alte Einband fehlt. Pergament-
 einpflanz von Buchbinder A. Lauer
 1934 mit übergeleitender Platte.
 Der Band befindet sich in einem flachen
 Kasten (Kass), von dem Rücken mit
 Linen bezogen. —

D. I. 9.
17a - 20b.
59ra - 62ob

1. Aristoteles, de coelo et mundo,
cum Averrois commento ex
arabico in latinum transl. a
Michael Scotto dedicatum
Stephano de Pruvino [Fragment]

[Ἀριστοτέλους, περὶ οὐρανοῦ,
Abū - l. Walid Muhammad
ibn Ahmad ibn Muhammad
ibn Rustid, Commentarii ex
arabico in latinum transl.]

Ausg.: Averroes, Destructiones
destructionum, Venetis 1495/96,
L. 161^r - 262^r. Zum Druck
herangezogen Ms. F I 31 der
Universitäts - Bibliothek Göttingen,
das Zimmer, Handschrift der
astronomischen Handschriften
des dritten Mittelalters,
München 1925, S. 39, Nr. 763
führt. Taylor 2, 356 (Broussonet)
579 (Miguel Scotus) Thibierge II, S. 335.

Falsch einzige
Handschrift
auf dem
Mittelalters
aufgeführt.

Quobmann, Forschungen über
die lateinischen Aristoteles -
Übersetzungen des 13. Jh.
München 1916 (Beiträge zur
Geschichte der Philosophie des
Mittelalters), S. 174ff. - Fol. XVIII, f. 5/6.

Aristoteles, in coelo libri
quattuor (quinq.) sec. v. J.
Bologna, Goussier 1936, 200 Seiten.

L. 1ra b: parte unblat sind teilweise
nur mit der Grenzlinie zu
lesen.

L. 1, 2: der obere Rand ist unregelmäßig

D.I.9.

(quingiesaginta)

sed et omnes Thirka sub Thyphab
sensorem sunt.

[Liber secundus, 59 Mitta¹⁾

- 71 Anfang. 107 Mitta - Juda]

Ll. 1¹⁰⁰

Anf.: [Thommentar d. Thommentar]

E [sunt innate
poni in hac
scientia et
dicit:

E [et verificatio] eius quod dixi [mus]
etc. ... et hoc apparet valde in
luna ex hoc quod apparet ex
figuris illuminationis eius
quod in primo est ...

Anf. [Thyph d. Thyphalab, 59,
Mitta]: [Thyph d. Thyph]:

... duabus (?) autem dubitationibus.

[D]ixit Aristoteles. et volumus
modo perscrutari de duabus
questionibus de [quibus omnem]
[person]ationem perscrutari et
dicemus ...

Thyph. [Thommentar d. Thommentar,
im Anf. 60]: multociens attribuit
in istis rebus loquenti stulti-
tiam et inuercundiam (?) qui autem ista
scit miratur ex sua

Ll. 1¹⁰⁰

Anf. [Thommentar d. Thommentar]

[Thyph] an sua an]: diligencia
ex philosophia [et est] ex [transita-
te sermonum quos addiscunt]
in istis rebus et difficultate
eorum quibus non sunt de-
monstraciones perfecte fidei

Thyph. [Thommentar d. Thommentar,
gegen Juda Don 61]: [oportet
nos credere] ex motu eorum
in loco ea esse uina

1) Liber secundus, Thyph d. Thyphalab 54 im
Anfang - Thomm. d. Thommentar 59 Mitta
befin del prof Ll. 60¹⁰⁰; 71-76 Mitta Ll. 61¹⁰⁰.

*) Lbl. 1^{00a} am Rand: Gaud 15. ff. (die
gleiche wie Lbl. 62^{0b} am oberen Rand.?):
Quarto [auf Papier] libro sic de
Tuane [folgen 3 unleserliche Briefstaben auf
Papier] lo fiol d [Papier] ^{62 Briefstaben} s [folgt
Papier ca. 6 Briefstaben] | spaziel [? auf
Papier] r [? auf Papier] vlna nel
appo [nendus? Papier!] i-hr (?)
vroba (?) de (?) [Papier, ca. 6
Briefstaben] chaft | [Papier, ca. 3 Brief-
staben] pro nichilo auro[rum]
in la harpa in bracha [? auf
Papier undeutlich]. =

D. I. 9.

Ll. 1^{ae} [pfließt an der Neuforgafunde
an]: necessario omne enim
habens [figuram termi] natam
quod in loco mouetur est
animatum ... *)

Ll. 2^{ae} Tyl. [Thomuntor des Brunnens,
64 gegen Juda]: uidetur igitur
quod intendebat per plures
et non plures motus diuersos
in quantitate convenientes
in qualitate et intendebat
per paucos et minimos

Ll. 2^{ae} Ruf. [Thomuntor des Brunnens,
64 Juda, an der Neuforgafunde
aufsteigend, das felleu ririga
Morta]: [motus simplices
et compositos simplices non
sunt minimi] et vne¹⁾ forte
intendit per istos ordines
ordines [sic] tantum in
quantitate.

[Tyl. des Aristoteles⁶⁵] Dixit
Aristoteles. Et dico etiam
quod corporum quedam
non possunt esse sana...

Tyl. [Thomuntor des
Brunnens, Mittel 66]: in
corporibus celestibus et in
homine. 3us est eorum qui
non possunt comprehendere
propinquam nobilitatem

1) Das vne ist, tunc, MS. FI 31:
vne —

76 Miller (Commentariorum de Astronomia)
= L. 61⁴⁰

76 Miller (Commentariorum de Astronomia)
non > superficies terrae secat super =
ficiem solis... L. 61

D.I. 9.

nobilitati perfecte nec multa
operatione |

L. 2na

[*syllabus inuittalbar au*]:
nec modica sed tamen compre-
hendunt nobi [lilitatem mino-
rem propinquam perfecte]
nobilitati et hoc post
modicam operationem et
hoc non inuenitur in corpori-
bus | celestibus ...

Syl. [*Thomuntar des Brarow,*
69 gegen Juda]: impossibile
est ut moue | atue pluribus
motibus et possibile est ut
moueat plures stellas uno |

L. 2da

aus. [*au des Morfurgafenda au*
syllabus]: motu [et cum
demonstrauit hoc dixit et
secundum hoc] iuste fecit
natura etc. i. e. et quia |
possibilitas est in eis his
duobus motibus diuersis
iuste fecit natura ...

Syl. [*Thomuntar des Brar-*
ow, 71 ⁱⁿ Anfang]: Johannes
autem dedit hanc questionem
peripateticis tali | modo quod
non possunt euadere ex ea
secundum quod concedunt
quod in corpore celesti |

71 non est potentia finita «
au [107 (*Thomuntar des*
Brarow): » et similiter
necesse est etiam ut descendant

D. 19.

partes superiores illius magnitudinis ad locum inferiorem ex duobus « fyll.

Ll. 59va Prof. [Thommentar des Charron, 107]: lateribus donec solum figuraretur figura spherica demum dixit et ille sermo est conueniens | etc. et hoc quia ymaginatus in duabus partibus terrae ...

Ll. 59vb Fyll. [Fylt d. Aristotela¹¹² 65]: declaracionem de figura terrae et quia est quiescens non mota.

Fyll. [Thommentar des Charron, 112]: et ex hoc sciverunt quod terra est spherica et quia declarate sunt 3 questiones | quas promisit dixit. Jam ergo compleuimus etc. |

[Liber tertius, 1 - Thomm. d. Charron part. elementorum]

Ll. 59vb Uberoffr. [om. Thom: tractatus 3us *] De primo quidem igitur | celo. |

Prof. [Fylt des Aristotela¹¹², 1]: om. Thom. Pignifantoutr d. Jxit Aristoteles. Jam autem diximus superius in nostro libro de primo celo determinatione sufficienti | et de stellis existentibus in eo ...

* om. in Thom
Thom: }
lib. 3. }
[18. Gaud] }
om. Thom }
Thom: 3 }
[18. Gaud]. }

D.I.9.

Ans. [Thomuntar das Brownob,
1.]: Averroes. quia | intencio
eius in illo libro est loqui
de partibus mundi simplici-
bus sive de demonstracione |
suorum accidentium in
dando causas suorum
essentialium...

Thyl. [Thomuntar das Brown-
ob, 1.]: de natura | alicuius
compositi ex IIII^{or} aut potest
intelligi non de substantia
alicuius partis elementorum |
Foufatzung Bl. 62^{4or}

[Liber secundus, Inq. das
Bristotalis 54 (Anfang) — Thomun-
d. Brownob 59 Mitte] F. Bl. 1^{4or}!

Bl. 60^{4or} Ans. [Inq. das Bristotalis, 54
im Anfang d. Paginals]: et
quod causa eius est manifesta
ex predictis et verificatur
noster sermo et credetur |
ex sermone dicentes quod
omnes stelle sunt fixe...

Ans. [Thomuntar das
Brownob, 54]: A [Averroes]
cum declaravit | quod stelle...

Bl. 60^{4or} Thyl. [Inq. das Bristotalis, 59]:
est quod omnes debent
esse sperice.

Thyl. [Thomuntar das
Brownob, 59 Mitte]:
aut circulariter movetur
et utrumque debet habere

figuram rotundam et cum
dedit hanc demonstrationem
induxit demonstrationes
doctrinales in hoc quamvis
non!

Grav. pfließt Bl. 1^{40a} unmittel-
bar an.

[Liber secundus, Nominan-
tur das Übersetzt, 71 im
Anfang - 76, Mitte]

Bl. 61^{40a} Anf. [pfließt unmittelbar an
Bl. 2^{40b} > quod in corpore
celesti^t an]: est potentia
finita. quam si illic sunt
due potentie finita sed (?) et
infinita contingit ut^{e?} secundum
finitam [sic] sit corruptibile
et secundum infinitam
sit incorruptibile ...

Bl. 61^{40b} Anf. [Grav. das Übersetzt, 72]:
Dixit Aristoteles volumus
modo dicere¹⁾ de dispo-
sitione terre et perscrutari de ea ...

Bl. 61^{40b} Zyl. [Grav. das Übersetzt,
76]: propter quam figuram
quiescit necessario.
Zyl. [Nominantur das Übers-
etzt, 76 Mitte]: ut arcus
[terrae] qui fit a sectione

Donum Pond: reliquum autem de
terra [Reliquum autem de terra
est dicere - attrahentes et tentan-
tes adornare^t pfließt!]

D.I.9.

superficii terre et superficii
solis sit parvus i.e. arcus
super quem apparet quod

[Liber tertius, Commentar
in Aristot. 1, in principio
- 7 in principio].

L. 62^{4a} Anf. [p[ro]p[ri]et[ate] immutabilis
an L. 59^{4b}; alicuius partis
elementorum ¹ an]:

et potest intelligi utrumque
d[omi]n[us] dixit quod demonstravit
et cum hoc illud quod fuit
magis necessarium ut
sciretur ex accidentibus...

Anf. [Inq[ui]t in Aristot. 2]:

Dixit Aristoteles. dicamus
igitur quod omnino non est
generatio!

L. 62^{4b} an obrem Rand pg. Gaud d.

15. ff.: gallis de venecianij
sunt venind[um] ad 4 rinner
1447.!

interius Rand ungeschliffen,
fior Rand rina Samstung, von
der noch oben Teile des Brief-
staben w[er]den sind. Johannes?

L. 62^{4c}: p[ro]p[ri]et[ate] p[ro]p[ri]et[ate] z. l. mit
Zelle der G[ra]nzlanga lab[or]at.

L. 62^{4d} Anf. [Inq[ui]t in Aristot. 7]:
divisionem non recipit ipsam
nisi secundum hunc [modum
quem diximus].

Anf. [Commentar in
Aristot. 7 in principio]:

D. 5. 9.

accidit divisioni etc. i. est
 et [possibile est ut] naturalis
 consideret [de]¹⁾ hac questione
 accidit | enim corporibus natu-
 ralibus divisio simul divisioni
 existenti in corpore mathematico
 et causa illius |.

2. Rhazes, Liber medicinalis
Almansoris translatus ex
Arabico in Latinum a
Gerardo Cremonensi. Tracta-
tus 1-10.

[Muhammad ibn Zakariyâ
al-Razi, Abû-Bahr,
Kitâb at-tibb Almansûrî,
lateinisch]

Bibig.: Basel: Petri 1544. -

Wundig 1497. - J. f. vonus: Akhb.,

S. 270. - Horndiker, S. 84, 124,

321, 322. - Tanton, 2, 338 ff. -

(Lit. wörterb. zur Gesch. d. Wiss. u. Kunst,
 univ. v. Wien. S. 344). - Gmelin 1,

S. 601 ff.; Meibergers-Pagel, 1,

S. 599 f. - Carl Friedhoff, die

Künze Nita und das Arzneibuch
 des Arabers Rhazes von

Lammona ... in: Origines für

Geschichte der Medizin VIII, 73 -

82, 1914; Jf. v. III, 324. -

F. Meißnerfeld, die Übersetzungen

¹⁾ et de: Druck. FI 31: de.

D. I. 9.

ambrosius Martini in Tab. Latina-

missa (Abf. 7. Gef. 7. Diff.

Göttingen 22, 1877) 8. 71. — Jouloud, 340ff. —

Bl. 3ra

Überschr.: **INCIPIT LIBER**
RASIS FILII ZACTAIS

[sic! = Zacharie] **TRASLAT⁹**
AGIRA CREMONENSIS IN
TOLLETO DE ARABICO

IN LATINVM IQ AB EO
ALMANSORI⁹ VOICAT⁹ EO
QD REGI ALMA⁹ | soris |

ysaack | filii edi | tus est |

praepo | verba | abu | beeri |

Abf. [Prologus]: **Libro regi** [sic] **Holl: In hoc**
cuius vitam deus prolonget **meo libro**

aggregabo | summas et aggre-
gationes et flores doctrine
medicinalis ...

Diffl. [Prologus]: **incessanter**
adherere possim. |

[Index tractatum]

Abf.: **TRactatus primus de figura**
et forma membrorum | ...

Diffl.: **TRactatus x. de febribus**
et de his que secuntur eas ex
illis que sunt necessaria ad
sciendum et ad perfectam
curacionem ipsarum. |

[Index capitulorum libri
primi]

Abf.: **DE aggregacionibus et**
summis iuamenti mem-
brorum ...

Bl. 3^{ab}

Diffl.: **DE collectis membris et**

D. I. 9.

~~aggregationibus~~

DE forma matricis

DE collectis membris et aggregationibus que necessario sunt pretermittende in prologo [sic] huius libri tractatus

[Tractatus primus de figura et forma membrorum]

libroffo. : Tractatus hic de figura et forma membrorum cuius capitula sunt. XXVI. capitulum 1. | de forma ossium! verba abubecri!

Prof. : Judiciala : T gestroifen, am Roud : **C. CREATOR** omnium deus ossa condidit | ut per ea corpus animale sustentaretur ...

Am Roud Glossum: 1) **Sensus** est passio rppa nri | multum molle b fiant et necessari ...

2) **Notandum** est medicos pretermississe virtutem que vocatur sensus | comunis quod discernimus perceptibile | a in sensu cum alio videt cum | de hoc corpore ...

Virutem vero forma = hiam ... virtus autem ymaginativa ... virtus autem memorialis ...

Ll. 3° 4^r obitus Roud : liber | primus | Et est de anothomia [fg. found]

[Una fang der glossu : 9 zeilen, 3 cm + 8 " , 9,9 cm]

Ll. 4^r : Mefore, z. 7. pafu aut fifulifra Glossum, z. 2. : **caput** quidem ex | multis compagina | tum ossibus ut a id | multa valet ... [48 zeilen, 2 cm. + 1 zeile, 8 cm.]

Ossa capitis pro certo L. VIII.
 sunt pretermisit enim rasis duo
 ossa ~~paris~~ ⁱⁿ paris uniusl que cum
 nari lacrimali usque ad aures
 protenduntur. et sunt duo ossa
 ab utraque parte | quorum
 unumquodque suo pari ad seve
 similitudinem continuatur.
 ex transverso quod Galenus
 in | in libro suo quem fecit
 de cyrurgia ostendit. |

paris

pari

~~L. 4^{ob}~~
~~L. 5ra~~
~~L. 5^{ab}~~

Utraque ossa que ad iutoria
 uocantur ideo concava fue-
 rant | ut aliquod magnum
 os eis amplecti posset ...

Instrumento hauriendi huius
 continuitatis figura ualde
 est mirabilis pro | est tremitas
 enim ad iutorii Instrumento hauriendi
 aqua similis habet | sub similitudine
 predicti ^[hauri] instrumenti et
 concavitatem | et superius facile
 brachii habet summitatem ...

Si enim esset ut hic numerabiles
 non essent nisi .CC. et etiam L. I.
 Oblitus enim fuit .III. ossi | unum paris
 et .II. rostro coruino similitum

...

L. 4^{ob}
 L. 5ra
 L. 5^{ab}

Glossen quinquen Umfangb.
 Glosse quinquen Umfangb.
 2 Glossen, von einem die Ma-
 jor umfangreich ist: [20 Zehen 3,5cm. + 163 Zehen, 10,4cm.]
 Venarum ramuli qui dextram |
 cordis auriculam ingreditur et con-

caluitatem ab ea egressus ad
pulmonem vadit et fit ibi
velna ^[pt. arteriaca] artiatata. Vene autem omnes
vlna tantum velantur tunica
arterie autem omnes duabus velantur tunicis...

Ll. 5¹⁰ - 7⁴: Glossen gasingen Umfange.

Ll. 7¹⁰⁰: 5 Glossen, von denen 4 faser
aus faserlich gefaltan sind.

¶ Ideo fuit istud quia necesse fuit
ut sanguis epatis per foramina
ad capillorum similitudinem
Similium veheretur quod fieri non
potuit nisi imp^a subtilitate remaneret...

¶ Sciendum vero est quod humo-
rum alii sunt naturales per
quos corpus existit. Verbi gratia
os enim non nutritur nisi
nutrimento in quo ^{quo} colera
superat nigra. Cerebrum quoque
eo solo nutrimento in quo
flegma magis habundat. Similiter
cor conservatur nutrimento in quo
colera magis habundat...

¶ Colere quoque nigre due sunt
species una est ponderosa que
naturalis est. altera vero in
naturalis est que est adusta

¶ Flegmatis quoque .V. sunt
species...

¶ Sanguinis autem itidem due
sunt species quarum una est
naturalis que san^aguinis species
suam naturalem retinet quali-
tatem... alia vero species cui istarum
aliquid ammiscetur superfluita-
tum aut qui suis permutatur qualitatibus.

D.I. 9.

L. 8va Jfl.: et abrumpuntur retinacul
la quibus matricis (fir) alli-
gatus erat et consequitur
partus. |

L. Tractatus secundus. De cog-
nitione complexionum cor-
poris. Pars 1. cap. 1-25. |

Flouidiku, f. 122.

Utriffo.: *Expletus est Tractatus
primus cum dei auxilio cui
gracie sint infinite. Inci-
piunt capitula secundi que
sunt LVIII. |*

An obusum Floud: liber Secun-
dus et est de complexionem
corporis. |

L. Index capitulorum libri
secundi |

Anf.: *dE* summis colligentibus
scienciam cognoscendi com-
plexiones. |

L. 8va Jfl.: *dE* aggregationibus quas
necesse est obseruare in iudiciis
et subtili inquisitione
physiognomie. |

Utriffo.: *Incipiunt. Capitula.
II° de cognitione complexionum
corporis. qui. LVIII. Capitula.
continet | collectio aggrega-
tionum. de corporis. | com-
plexione VeR^oa. abubecri |
CORPORIS. |*

Anf.: Complexio ex colore cor-
poris habitudine et ex tactu

D. I. 9.

et ex operationibus!...

Ll. 8°: Glossa Kl. Umfangs.Ll. 9°: Glossa: pulsus est | uelox quante
pere | motionis est | breue.frequens | est cum tempore
quiescit est breue et quando
calor est | multus et uirtus |debilis - arterial non cito
potest molueri uno

tempore quiescit est minus

et | pulsus fit fre | quens |

Ll. 9^ob Glossa: § dixit Alexander Galieni
discipulus | hoc quod dixit Galienusquod cum in | stomacho conuulsum
pituita cibis ex | frigiditate

accidens sequitur | ructus et

ex caliditate fumolus, non

semper euenit sic multo-

tiens enim uidemus | esse

superfluum caliditatem | in

stomacho et ructus proueniunt

accidi | de ideo contingit ...

Glossa: § Istud, quod de sto-

machi debilitate et eius

fortitudine hic dicit | non

potest sequi nisi ex mala |

complexione cum desiderare

debet melius | nullum enim

membrum | aliquam suarum

uirtutum patitur | lesionem...

Ll. 10^ob Diff.: ad has res adiuuantur [Halt adiuuantur!]
cognoscendas!

[Pars 2. Physiognomonia]

Auszg.: Aristoteles Physiognomica =

moniti Quercii et Salicis aut
 Richardus Foscher, vol. 2,
 Lips. 1893, p. 161-179.

Vibriss. [Thes. 26]: *de signis
 pilorum* |

Ans.: **C**apilli lenes tumoris |
 sunt significativi.

Ll. 11^{4b} Thes. [Thes. 58]: et precipue
 e oculorum aliis signifi-
 cationibus in fortitudine
 et | firmitudine preiudicat.
 [Tractatus tertius, de vir-
 tutibus ciborum et medi-
 cinarum simplicium sive
 de simplicibus.]

Thesauri, p. 222. - Auberg.

Thesauri 1531, p. 373-397.

Vibriss.: *Expletus est tractatus*

II°. *Incipit* | III° *et sunt XXV.* |

[Index capitulorum libri
 tertii]

Ans.: **DE** considerandis virtutibus
 seminum domesticorum ...

Thes.: **DE** medicinis usitatis |

Vibriss.: *Expletus est tractatus*

. II°. *dei auxilio. Incipiunt capitula*
 . III. *et sunt XXV.* |

Ll. 11^{10a} Ans.: **DVLC** | **E** calidum est.

licet violenta non sit calidi-
 tas ...

¹⁾ Serapionis, Averrois, atque Rasis sim-
 plicium. Argentorati: Georgius Ul-
 richus Andlanus 1531. —

D. I. 9.

Ll. 11^r Glossa quinguen Umfang.Ll. 13^r Glossa: § Pheludes fit quando
mel tam diu coquitur...§ Laubec uel cauber fit cum nucce
et panis...§ Catayr est cum multe placent
te parue...§ leocenegi fit cum ammidalis
parum nucce...

§ Culnige fit de farina...

Ll. 13° Glossa quinguen Umfang.Ll. 14° Glossa.Ll. 14° Glossa, von dem die wistigheit:

§ Salienus patrem habebam qui
sanus | homo erat et iustus. omnes
enim | timebant qui eum uide-
bunt deesse | sanitate et iustitia
mirabantur | qui mihi preci-
piebat ne unquam de | recen-
tibus fructibus aliquod
comederet | Ipse uero ob hoc
in tota uita sua | mansit
incolumis ab omni mala
egritudine securus. Eo autem |
mortuo quasi a uinculo solu-
tus | de fructibus recentibus
comedi quantum | uolui
unde febres michi acci | derunt
cronice qdaz (?) alie graues |
egritudines sed ... ego
conseruan | di sanitatem doc-
trinam percepi ad | hoc
reuersus sum ut a fructibus
re | centibus michi cauere. qua |

D.I.9

propter febrem ^{is} michi postea
non euenit | nisi effimera que
tamen michi | accidit cum
multum in | egrorum regimine
laborabam | omnes enim amici
mei qui ~~in~~ ^{michi} | credendo a fruc-
tibus se abstinu | erant recentibus
et in sua per | manserunt
sanitate |

Ll. 14°: Glossum.Ll. 15^oa: GlossumLl. 15^ob: Glossum, non dicitur zu nonoifum:

§ hec herba sanas in yspa-
nia | habemus ben | album existit |
quod ut dicunt | quidam ad |
desiderium colendi multum |
ualet quod se | expertos affir-
mant |

§ Satirion uul | pis testiculus |
dicitur sedecer quod habemus |
ray . . . . . ca . . . . .
uero proprie | tas . . . . . aquam |
expellere citri | nam calori |
quoque podagri | co ad que
arte | tico perficere | consuevit
mulieres quoque | ipsum comme-
den | tes impregnantur |

Ll. 16° ^{4a}: GlossumLl. 16° ^{4b}: Glossum, non dicitur zu nonoifum:

§ Sepe in fine febrium |
cotidianarum dedimus ^{no}
quia | usum fuit nobis quia
materia | iam esset digestiva

ex qua patientes multum
uomentes | exaserunt |

§ hasec herba est expansa
super terram multas habens
ramos | que dicitur e...
imperatoris quia | semen eius
spinosum est ut cilcer |

Ll. 16^{10a}

Glossa, Domulus :

§ meu latine uocatur mo |
rangua i. e. habens hastam
ut | hasta aen. cuius sumi-
tas as | similatur corone
semen uero | eius ut caminum
est saporitum e... ut | Sapor
fistici (?) bonum habens | odorem
uocatur a quibusdam | edra
et nascitur in monte suleg
de quo dicit Faluenus | quod
radix illius est illud quod
ualet | et calidum in tricio et siccum
in secundo | uinam et men-
strua prouocat | dolorem
tamen capitis faciens | ...
§ megeron i. e. leo terre que | mumia est res que
a quibusdam dicitur laureola | inuenitur in
a quibusdam anabulla | terris ubi mortuorum
corpora | ...

Ll. 16^{10b}

Glossa.

§ L.: Sedarore | est fructus |
magis cum quo | falsificatur |
muscus et a | galia et dicunt |
quidam quod sit | gummi
glan | dium sed mti | uti-
tur quia non | est aliud nisi |
gummi in tra | dice silccarac |

te inueniuntur (?)

Ll. 17ra Gloriam.

Ll. 17ra Fyl.: uetustis febris auxili-
um prebet |

[Tractatus quartus. De con-
seruatione sanitatis.]

[Index capitulorum libri quar-
ti]

Def.: d E dicendis | aggregatio-
nibus ...

Ll. 17ra Fyl.: 30 [p. 3° d] d E probatione
medici | R E memoratio aggre-
gationum conseruationis
sanitatis et summarum |
suorum |

Ubruff.: **Incipit tractatus**
iiii^o de regimine sanitatis |

Def.: **SANITAS** | conseruatur in [p. 3°]
bonitate mensurationis motus
et quietis ...

Ll. 18ra Om oboru Rand: Quartus et
est de regimine sanitatis |

Ll. 18ra Gloriam.

Ll. 19ra Gloriam (quingua Anfang)

Ll. 19ra Gloriam: { tapheata est duplex
una | que est alba et alia
uiridis alba que fit ex
sola aqua et carne uiridis
que fit ex aqua | et carne et
coriandro vel ali | qua
herba uiridi |

Ll. 19ra Gloriam: { Galienus in libro |
de simplicibus | medicinis | et
in libro ~~de pultibus~~ de com-

D.I.9.

plexionibus et in | libro de pul |
sibus balneari | cum aqua
calida | et dulci est plus | con-
ferens ei qui la | boravit humec |
tat enim corpus | et siccitatem |
que ex labore | accidit temperat
Su | perfluitates quoque | acutas
que resol | lute fuerunt | et ad
artus descen | dere dissolvit | et
ad temperiem | adducit et hoc
confirmavit Jabienus | in alio
libro |

Ll. 20^a - 21°: kleinere Glossen.

Ll. 22° Jfl.: nullo modo ex eis |
aliquid intelligendo. |

[Tractatus quintus. De
decoratione]

Ubrsfr.: Expletus est tractatus
.iiii. dei auxilio | incipiunt
capitula .v. que sunt .LXVI. |

Ubrsfr. Roude fg. Gaud :
liber Quintus et est de
[de]coratione. |

[Index capitulorum libri
quinti]

Ubrsfr.: DE furfuribus |

Ll. 22° Jfl.: DE curacione ebrietatis |

Ubrsfr.: Incipit tractatus
.v. de furfuribus |

Ubrsfr.: FURFURES. | remonen
tur continue abradendo caput...

Ll. 22° Glossen [Ruzete zur Haar - ii.
Glossenflug]:

Ubrsfr.: Medulla cervina imposita

D. I. 9

fluentes confirmat in capite
Capillos ...

Test. : optimum est quod si albo
vel rufo colore fit da catarticum
colagogum si ni. colore. da co.
nigram [sic] educens!

Ll. 24⁴ Glossu Kleinu Umfang.

Ll. 24¹⁰⁰² Glossu : { omnis morphea alba et
albarag in quibus est asperitas
et que est palmo fricata | cito
rabet et cum acu puncta |
sanguinem emittit et in quo
non | est agnositas ad sanan-
dum est facili^{omnis} or Omnibus vero
speciebus albaras delterior
existit in qua cutis super-
ficies diminuta^{ur} et ex
qua | multum non fluit
Sanguis et e panno | fricata
non fit rubea |

Glossu : { albificatur lithar =
giram cum | multotiens
infunditur ~~in~~ oleo et |
Siccatur quam vice ad solem |

Ll. 25¹⁰⁰² Glossu : { fumus thuris sic fit
granum thuris in lampadem
oleo pleram | missum ignitur
cui superponitur scutella .....
et illud est fumus thuris |

Ll. 26¹⁰⁰² Praegit : { aramidalis ex cortice
et quellane et albi papaveris
semen | ... [4 Zulen, 6, 3 sm ^{brun}]

Ll. 27^{4b} Test. : ex quibus postea aliquid
sorbitie est sumenda. uel

D. I. 9

quasi sorbendo sumendum.

[Tractatus sextus. De
regimine iter agentium]

*Überf. : explicit tractatus V.
dei misericordia. Incipiunt
capitula rubrice que sunt
XVIII. |*

[Index capitulorum libri
sexti]

*Überf. : De cautela iter agentis
et auferendo nocumento
quod accidit ei | ab ipso |*

*Fyl. : De casu et percussione
que fiunt in capite uel in
aliqua parte corporis |*

*Überf. : **OPORJET** | ut qui
magne caliditatis tempore
iter agit cibo non sit re-
pletus...*

L. 28ra *Glossar quinguen Umfang.*

L. 29^{ab} *Fyl. : post percussione aut
casum permanent curantur
ex medicinis | que sunt in
tractatu ubi decoracionem
nominauimus.*

[Tractatus septimus. De
aggregationibus et summis
artis chirurgiae et vulnerum
et apostematum.]

*Überf. : expletus est | trac-
tatus VI. dei auxilio in-
cipiunt capitula que sunt
XXVI |*

[Index capitulorum libri sep-

D.I.9.

temi]

Ans: **DE** aggregationibus et
collectionibus doctrine chirurgie.

Vff: **DE** deceptoribus.

Überschr.: **Incipit tractatus de
aggregationibus et summis
artis chirurgie et | vulnerum
et apostematum rememoratio
agre |**

Bl. 30ra

**gationum artis albugre
i.e. restauratio vulnerum
et eorum | animarum |**

ob. Roud: (liber) septimus
agregacionum artis chirurgie. |

Ans: **PLERIQUEVE |** Qui
hanc artem exercent et
dicuntur restauratores non
bene | eam exercent nec sa-
pienter ...

Bl. 31ra

Gloss: { hic de etatum extre-
mitatibus | agit. Siccissima
corpora intelligas | corpora
senium. humida adolescen-
tium et infantium ...

[21 Zeilen, 3,5 cm.]

Bl. 31ra

und. Roud Gloss and. Gaud
15./16. Jff.: **Z. T. Gasimpfrift,**
s. nabenspende Photokopie
(Lfg. Mriker, die Gasimpfrift
im vrunp der zögthlichen
Düsser = Quellen und For-
sungen der Götter = Gefall-
schaft 11.)

D. I. 9.

L. 32^{ab} *Gloss*: § medicamen ad scrophulas
 et | durities molli... parum |
 fac laminam plumbeam sub-
 tilem | et nouo medicamen
 appone |

L. 32^{100x} *Gloss*: § ad glandulas. res pro-
 bata. eas cum flebotomo |
 incide et mitte rasuram lar-
 di per diem et noctem p̄dē. |
 postea de curso caulium bene
 sicco | puluerem fac et cum
 melle distempera | et uulnere
 impone donec satis | sit |

§ Ea que summopere in flebo-
 tomia obseruare debes sunt:
 XII causae... Ea uero que plus
 aliis obseruare debes sunt
 tria uidelicet | uirtus. etas.
 et tempus. | [Umfang des

Gloss: 17 Julii, Julii 6, 5 cm]

L. 33^{100x} *Gloss* [aud. Gaud]: Galenus
 de tribus minucionibus bonis.
 Scilicet. In XVI° marci | minu-
 endum est. de dextro brachio
 propter febres. Galenus. In XI° |
 aprilis minuendum est de
 sinistro brachio propter uisum |
Galenus In quarta die in fine
 marci | minuendum de |
 dextro brachio. Galenus qui-
 cumque his minucionibus |
 utatur annuatim nunquam

D.I.9

febrem parietur nec uisum |
ammittet nec tremorem capi-
tis et manum parietur |

Ll. 33° 34°; inuiditanda Glossa.

Ll. 34° 10^a Infl.: quia multos inter-
fecerunt. |

[Tractatus octavus. De
sanatione uenentorum et
de moribus uenentorum
animalium.]

Überschr.: Incipit tractatus VIII de
morsibus uiperarum: guttilyt!

+ [am Pond.:] Tractatus VII°
expletus est dei bonitate.

Incipiunt Rubrice capitulorum
VIII. que sunt LV capitula. |

[Judex capitulorum libri
octavi.]

Ref.: DE collectionibus et
aggregationibus et sanatione
et uenentorum et mor-
su
uenentorum animalium et
cautela eorum |

Ll. 34° 10^b Infl.: DE exemplo composi-
tionis medicinarum laxa-
tiuarum |

Überschr.: Incipit tractatus
VIII. de morsibus uiperarum |

Ref.: Summe | Et aggrega-
ciones medicandi uenena
et morsus uenentorum
animalium ...

Ll. 35° ob. Pond.: (liber) optatus [sic]
de Venenis |

Ll. 36^r: inbndmituda Glossu.

Ll. 39rb Tiff: illum humorem quem
mult expellere edulcunt illa
decoctio.

[Tractatus nonus. De cura
sione aegritudinum quae
accidunt a capite usque
ad pedes sive Nonus
Almansoris]

Hondiker 7. 546. Hing: Munday
1560, 1^r 407°. —

Ubruffo: *explicit tractatus*
octauus diuina misericordia.
Incipiunt rubrice capitulorum.
noni continentis
4 xxxv. cap. 1

[Index capitulorum libri
noni]

Ans: **dE** cephalica et emigra-
nea.

Ll. 39^{or} Tiff: **dE** doloribus exteriorum
membrorum

Ans: **QVANDO** rubedo et
tensio et grauelo in oculis
et facie cum istis affuerint...

Ll. 39° - 48° befunden pif zaftrifia in d in
fangrifia Glossu zum Liber Honit
Almansoris, non dunn in niga
Litziale find:

Ll. 39^{or} } Cum scotomia adeo fuerit aug-
mentata donec eger cadat uocatur
sedee. cuius causa est grossiful-
mi multitudo. quod capud
ascendit nec potest dissolui. hoc

tamen non fit nisi in capite
 cuius complexio est calida et
 humida fumos generans. est
 tamen quandoque ex humore
 frigido contingit ^{etiam} dum sub
 sole fit mora | prime vero con-
 fert flebothomia. Secunde vero
 ualet uentrem a flegmate pur-
 gare est etiam quando se | dee
 pessime accidit causa stomachi
 que apoplexie assimilatur
 et tunc confert ut eger ace-
 tora et | stiptica sumat.
 et est quando prouenit
 sedee ex uapore qui ab ali-
 quo eleuatur membro cui
 confert | ut aliquid ex medi-
 cinis ... adurentibus
 illico sup... membro |
 § ad ulceracionem cutis in
 Summitate capitis et aqua que
 ex primit... humida est
 et ulceratio sub rubea que |
 ex acri sudore nascitur. Recipe
 Spume argenti ceuse

L. 39^{ob} § ad enormeum si uermes
 in capite fuerunt sinap.
 et nap. semen equali m. |
 ... tritum cum aceto ...
 malagina in fronte pone
 Item sambuci corticis m | edium
 macera cum aceto rascido
 super tegulam calefac et

tepidam lolo imponere. Si
 vermes fuerint statim foras
 exibunt. Item galbanum
 carta induere et imponere par-
 ti dolenti statim cessabit.
 § nos quoque probauimus
 multotiens solutionem
 ventris factam cum
 amarindi non habetur ad
 hanc medicinam habetur
 patrem.

§ Febris que frenesis sequitur
 semper est incerta et
 rarissime euadunt ex ea
^{wohl:}
^{viventes!} iuuenem si uina fuerit
 alba et egrum cito mori-
 turum pretendit. et si
 una vice cesserit et alia
 fleuerit vel seuerit cum
 procul dubio moriturum
 significat. ypoerates. de
 subitanea morte retulit
 quod si in sinistro pollice
 frenetici fabe similitudo
 citrina et dura apparuit
 et contingerit infirmum
 autem superius solui in
 die. VI° morietur. huic autem
 egritudini ualde utile est
 sanguinem ex nasi extre-
 mitate et uera que est
 immo frontis extrahere
 clisteria quoque leuia
 similiter conferunt fricatio

quoque | mitatum optima
est aer quoque ipsum ~~cutem~~
circum ~~est~~ custodiendus est. aer
enim calidus | ipsum egrum
infestat multum vero frigi-
dum calorem a capite ex-
pellit |

Ll. 40va § fiat ex cute asini corda lon-
ga | ex quo patiens pannum
integrum | frontem et super-
cilia liget |

Ll. 40va § Mediane (?) singulares que bibi |
(... ^{dosim} ^{purgonant} conferunt epilensie.
piretrum | iticados sanguis
testudinis siluris | et coa-
gulum leporis. cinis unguis |
asinine digiti curini.
semen agri | casti. gentiana
galbanum. sera | pinum. caro
mustele. subfumi | gium
ex blacte bisanus |

§ Galienus in libro de triaca
qui scripsit antonio
cesari cerebrum cameli
et mustele cum aceto
confert epilensie |

§ epilensia fit aut ex
humore flegmatico aut ex
eo. ni. qui in nu-^{tr}iculis |
cerebri stantes foramina
claudunt | a quibus sensus
et spiritus animalis egre-
diuntur | non tamen ita
fortiter ut in apople | xia

sed debiliter et leuiter. et
 hec species omnibus | aliis
 epilepsie speciebus deterior
 est. quandoque enim | con-
 tingit ex uapore mali humo-
 ris | et ex ueneno quod con-
 surgit a manu uel | a pede
 uel alio membro abscondendo
 sur | sum per arterias eleua-
 tur donec per | ueniat ad
 cerebrum et generet ibi
 epi | lensiam. hec est illa
 species quam rasis hic no-
 minauit quando uero acci-
 dit ex stomacho matrice et
 lumbis hec species leuissime
 sunt |

Lt. 40^{ab} § Rasis uero non necquit corib.
 et hoc est cum alicui accidit
 mores | mali et permanet
 sollicitus et tristis cuius
 cura est ut cura melanco-
 lie nec ^{a latib. ei.} nectur | solitudo
 que ex amore mulieris uel
 alicuius | rei accideret aut
 mutatio de regione in
 regionem et coit ca |
 que est ea que est ea (fic) que
 diligit |

Lt. 41^{ab} § colerium ad tumorem pal-
 pebrarum et | impetus uel
 uulnus et sanguinem spar-
 git | reuera mirabiliter
 stringit et sine mendacio

hoc procul dubio ex aliquo modo flegmatis. Quapropter cum his que purgant flegmata solvendum est nec attendendum est quod in hoc dubitantes

dicunt quod viderint aliquod in corpore colligi in quo flegmatis paucitas invenitur quomodo scilicet paucioris humoris superfluitas in corpore remanere poterit pessimus enim est error hec omnia ergo calida facientia et subtiliantia et subtiliantia (vi) huic conferunt. Egritudine ea tamen que precipue prosunt sunt sal ar[moniacum] et opopanax in lacte ficinum (?) resolutum.

Ll. 42⁴⁶

§ Emplastrum de quo dixit Falienenus in caltagenus qui in fistulis mirabiliter operatur. Recipe aceti fortissimi vini et clarissimi olei vetusti ori quorum poterit inveniri amborum . . .

dixit enim quod hoc plurimum sine mordicatione vehementer desiccatur et conglutinat plagas recentes.

Ll. 42^{40a}

§ cum surcus auditus est subtilissimus eaque audiuntur e vehementer percussunt menstruum et relinquunt ibi sonitum et precipue si non

D.I.9.

sit ibi aliud de vaporibus
 amborumque parumper inter
 audiatur et ea que audiuntur
 aut dividit. Ideoque ipsum
 parum stupefacere confert. |
 cum autem contingit hoc
 propter grossos vapores qui
 sunt in aure curandi |

Ll. 42^{ab}

eius qui dissolvit et ²carminat |
 causa que sanguinem acorrum
 fluere facit triplex est. aut quia
 ora venarum amplificata ape-
 riuntur aut rumpuntur | aut
 resudant. causa enim quia
 venarum ora aperiuntur est |
 ut debilitas virtutis retentive
 aut decursus sanguinis | quod
 extremitates venarum subito
 veniens. aut qualitas acuta
 que eis occurrit. Resudationis
 vero causa est | aut sanguinis
 subtilitas aut venarum |

Causa vero rupture venarum
 est [Linker non ea. & Süssthalen]
 et dissolutio et vis magna
 et sufferre res ponderosas
 quapropter cum cause agen-
 tur interrogandus est. ergo
 donec causam agnoscas | quia
 tunc melius succurrere poteris |

Ll. 43^{ab}

Si caro superflua super
 dentes excreverit pulverem
 ex ossibus dactylorum pip...
 cum modico melle fricabis |

D. 9.

§ optimum contra Cancrum in
 ore. | Sumantur folia oliuae et
 rosarum | siccarum. et radix
 tapsi barbas | si. et tapsie.
 ante cortices pomi | citrini
 in duplo coquantur. in
 aceto fortissimo quod tenean-
 tur in | ore frequenter ualet
 im im [sic] mul | tis
 corruptionibus. unde mul-
 tum eo utuntur cyrurgici.
 qui | eius sciunt potentiam
 et uir | tutem. |

§ Habe Regi est herba portu-
 lace | similis. Sed cum
 frangitur | emittit lac. |

L. 43^{ua} § ad uicis (?) amputationem
 primo adhibendum flebo-
 tomum si competat
 lorbilibus es (sic) nutritur
 gargarismus | fiat ex decoctione
 caratabri palmarum pinguium
 vel liquorum suco uel ptisane
 de ord'o optime facte |

§ Electuarium ad idem. ex
 melle et semine | lini et
 nitellis ouorum et dragg
 so | uito in uino. omnia
 amisce leniter ut | sorbeant
 impric^o spongiar in
 aqua | frigida expressas in
 gutture pone. |

imprincipio?

L. 43^{ab} hic ponitur parum de cura
 alcathal (?) aut distillationis

haec autem species tussis |
 sequitur post frigidum reu-
 maticum. et ideo con-
 tingit quod superfluitas |
 que a cerebro descendit in
 canalibus ad humatur
 pulmonis. Ista vero | nomina-
 tur anathal. que est
 tussis proveniens causa
 acute egritudinis a capite
 descendens eius signa
 sunt quod in nocte in-
 festat | et quod excreatur
 pontic est et subtile in
 quo aliquando sentitur
 sal | cedo et quandoque
 sola acuitas ideoque ex
 istis ex labore tussiendo
 ex | ulcerat pulmonem. et
 perducit ad ptisim. unum
 enim pro principio est ha-
 benda huius autem cura
 est ut parum ante sompnum
 gargarismate materia | et
 utatur stipticis. et potus
 ingrossante et sumat et
 pillulas bil chichas in ore
 teneat et capiti suo super-
 ponatur medicamentum |
 attractivum et ulceratum
 et finis cure erit ad huc
 cum ferro |

Ll. 44th iud. Roud aud. Gaud 15. Jf. :
 [15 Jilun, 16 in brit] Dia

tas. ac uehementie | malitia
 hanelitus. curatur autem ut
 asma plerumque fit in eo
 Durum apostema cuius signum |
 sumendum ex etate et com-
 plexione sunt et regi | one et
 Superfluitate malitie hanelitus |
 quod est sine soreatione et
 non repente sed paulatim |
 accidit . . . . [folgt in scriptura Suffribing]
 und Bragt] [33 Zeilen, 3,5 cm.]

L. 44^{10a}

§ dyē albencar sepe probauimus
 confectionem mellis emblicorum
 et multum iulnat in malitia
 istimbre et debilitatem | que e
 Pul. Puluis emblicorum sumatur...
 [18 Zeilen, 3,4 cm.]

L. 44^{10b}

§ Scori ferri desiccata est
 in. III. gradu stomachi

superfluitates desiccat corpus
 confortat quando speciebus
 redolentibus ammisctur
 cuius etiam laxationem remouet
 ideoque constringit sanguinem
 ab emorroidibus et super |
 fluitatem adque propter hoc
 cum aceto mixta uehe-
 menter confortat pu | stulas
 que sunt in aure. q.

ad 93

Jaliscus in VIII parte de
 Simplicibus me | dicinis
 intitulata dixit |

L. 45^{10a}

§ ad apostema stomachi |
 et intestinorum | et splenis...

§ hic videtur michi Rasis
 errasse balneum enim falotio-
 dio pessimum existit quod
 etiam Falienus in prima
 parte libri ostendit | et etiam
 in multis aliis locis |.

Lt. 45^{ab} § causa enim appetitus triplex
 est scilicet aut | complexio
 mala. et frigida in ore sto-
 machi aut | acetosa super-
 fluitas ad ipsum descen-
 dens quas duas sequitur fluxus |
 ventris. aut vomitus multus |
 et confert egro tunc bibere
 minimum primum | et tertia
 species est ex fortitudine
 resolutionis et confert tunc
 cibaria grossa comedere
 et in frigido aere seldere.
 non est precipiendum egro
 ut euomat nisi cum
 Superfluitas fuerit acetosa.
 cum enim | sola frigiditas
 ibi fuerit nondum precipi-

Lt. 45^{doz} § Yctericia cum fit propter
 apostema quod in | epatis
 concavitate existit. §
 committitur febris aut fit
 ex oppilationibus que
 plerumque fit sine febre |
 ex negligentia vero cura-
 tionis huius agridudinis
 sequitur mors subita | neal

Lt. 46^{ab} § verum autem phylonicum

q = quam (abund)

quod phyliontara suphi com-
 posuit. Recipe ... [7zilau, 39m]
 Ll. 46^{10a} § cum multi sunt modi ege-
 stionum in quibus san-
 guis minuitur inuenitur amixtus
 hoc nullum tamen eorum nomi-
 nauit preter eum qui contin-
 git causa excoriacionis
 que fit ex egressionel co. r.
 tamen Nam quoque egestionem
 pretermi- sit quod loture carnis
 assimilatur quod ex | debilitate
 epatis prouenit cum epar
 su- cositatem quam attraxit
 cauā sue debilitatis
 reicit Neque etiam fecit
 intentionem que- contingit
 causa solutionis Continuitatis
 que- fit ^{in stomacho} ~~in stomacho~~ aut
 imperius intestinis. Il- lam
 preterea ~~pta~~ non nominauit contra
 fit apostematibus | qui meis
 rumpuntur noster cum apposuit |
 quod fit cum hora uēār
 aperiantur sicut contingit |
 ex potu medicine uiolenter
 soluentis |

Ll. 46^{10b} § auicenna non nominauit
 fluxum uentris spumosum
 qui fit acerbo et sepe acci-
 dit | post sompnum. cuius
 cura est cerebrum calefacere
 et purgare et non | dormire
 supinus. Illum preterea pre-

Termisit q̄ cā co. in. de
 Stomacho descendens | contingit
 q̄ appetitum comedendi
 adeo intendit ut bolismo
 similiter | et in ore facit
 sapore inacetosum. cuius cura
 est ventrem ex his solvere
 que .co. expellant M.
 et adhibere ei omnia quibus
 Splen curatur. Illum preterea
 fluxum non nominavit qui
 ex lenitate superficie sto-
 machi | contingit que est
 una ex speciebus lubricitatis
 in qua tamen nec dolor
 adest | nec quod egreditur
 pus habet amixtum. quod
 etiam sepius contingit cum
 eger commestricem movetur
 cuius curatio est ut eger res
 stipticas frequenter comedat |
 Illu^m preterea pretermisit
 qui contingit ideo quia vapores
 corporis non dissoluntur
 nec egrediuntur cuius cura
 est excitari et ^{est} signis
 cōrsē soliditas et
 durities | Illu^m preterea
 quod contingit causa rebe-
 tantis appetitus cibi ex quo
 plus recipitur | quam retinē-
 dina poterit retinere. non
 nominavit. hoc quoque
 passio exordinata (?) cibi

D.I.9

receptione plurimumque contin-
git et quia ea que cito
digenitur ~~qui~~ postea que
tarde ^{sumuntur}. Melius
tamen est ut e contra fiat!

Ll. 49^{10^{ae}} f. 1. quod in capitulo de
paralysi nominavimus
invenendum erit donec
sanetur.

[Tractatus decimus. De
febris.]

Überschr.: *Explicit tractatus*
.VIII¹. divina pietate. Inci-
piunt rubrice capitulorum
.X. que sunt XXXV. |

[Index capitulorum libri
decimi]

Ans.: *DE* prologo tractatus | *DE*
febre effimera |

Ll. 49^{10^{ae}} f. 1. *DE* regimine convales-
centium ¹⁾ | Sunt etiam pre-
dicta capitula quinquaginta.
VIII. |

Überschr. [Mag. 1] am Bond (Grand
des Escribois, des die Noveschriften
f. d. Rubricator Escribois):
prologus incipit.

Ans. [Mag. 1]: *F*ebritantes
et precipue ¹⁾ acute non solum
necesse ¹⁾ est ut medicus sepe

¹⁾ Aufgeführt sind nur 34 Kapitel, nicht
35.

videat. sed etiam | ut semper
eis assistat |

Dyl.: hoc enim | indiget qui
multa vult investigare et
ad ultimum doctrine per-
tingere [sic] ad hoc etiam (?)
perficiendum diuino iuva-
bimur | auxilio |

Urbroffr.: **Tractatus X. de
febre effimera.**

Urbf. [Mag. 27]: **Sec FEBRIS**
non habet periodos ...

Ll. 49^{100a} **Umfangreiche Handglossa:**

Urbf.: § febres in duo diui-
duntur [genera] quorum
unum est ut | sit egritudo
febris per se de quo in
hac | parte tractauit ...

Dyl.: febris | que minoris est
caloris et uocatur tertiana
continua |

Urbf.: § Significatio enim
febris ex XIII. procedit rebus...

Dyl. **Das Glossa:** Compositio uero
februm exit secundum |
diuersitatem que in his
significationibus contingit
hoc diligenter debes in |
telligere | [V. D. I. 12,
Ll. 66¹¹⁹ !]

Ll. 50¹⁰⁸ **Handglossa:**

1) § Praxis in libro | in qd [sic]
i. e. de compre | hensione
multorum inquit [sic] medicinas

materia non confidit in hoc |
scilicet non est meum consi- |
lium ut effimeram | patientem
in balneum mittam . . .

2) § ectica non est | per se
immo | per aliud quia lon- |
ginquum arcem existit . . .

3) § troscisci contra ptisim et
ecticam valentes. Recipe
rosae gummi arabici . . .

[7 Juliu, 6, 2 im.]

Ll. 51na Glossa magistri Comfanguis zur
Fiabulpa . . .

Ll. 52na Glossa: § Rasis in hoc libro non
conditionavit medicinam | istam
dari ad motionem ventris . . .

[27 Juliu, 3, 5 im.]

Ll. 52na § Rasis in hoc errasse creditur
quod dixit pulsum quartanam
patientium ex parvitate | ad
dispositionem peruenire mira-
bilem si intellexit quod earum
pulsus omnes febres aliquis |
patientium p . . . fit .
Si autem dicere voluit quod
est parvus et est alius eo
parvior verum | fuit quod dixit
verum enim est quod pulsus
flegmaticam febrem patientis
minorem pulsu omnes febres |
alias patien | tium pulsum
tardiores et | rariorem pulsu |
habentium quas | libet alias
fe | bres |

{ Subtile regimen istis neque
 febrem patientibus flegmaticam
 non est dandum in principio
 et super quā | tan animos magis
 utendum est in habentibus quar-
 tanam in principio euacua-
 tione neque humor . . . me-
 dicinis que vehementer atte-
 nuant sunt valde subtiliandi
 ut est Syriaca magna! et ei
 similē sed attende si mine-
 rione indignerit basilicam
 sinistre manus ei aperi |
 hec enim passio febrem nun-
 quam cedit absque splenis
 nocumento quod si inueneris
 Sanguinem! turbidum extrahere
 ex eo multum et si non
 illico constringe deinde vero
 ex | nutrientibus bonis chimis(?)
 et cito digestabilibus regere
 incipias nec tri- | buas eis
 aliquid viscosum omnino
 elactuarium diatrion pipereā
 et diacimīn | eis dona et
 mitte eos in balneum lingue
 passio prope statum suum |
 fuā | ipsorum regimen] |
 subtilia et absconde eorum
 exercitium et urinam provocantia
 eis | dona et dicitiam si in
 eorum visceribus fuerit dis-
 solve cumque perfec[te] dige |
 stionis signa apparuerint

coleram expellentia nigram
eis sepe tribue. tiliacam
quoque in die quietis dona
et medicamen de asa.

Galenus quidam paliebatur
tres febres quartanas. cui
quidam de stolidis medicis
ante statum dedit tiliacam
unde eius tres quartane
continue facte sunt et
opprexerunt eum donec
mortuus est.

Ll. 53^a Gloppeu großen Umfange zu
Fieberhafte, z. S.:

Ll. 53^{aa} & Febres continue cum tremore
incipiunt neque in spatio
XXIII. horarum recedunt ...

& hec febris epicalos vocatur
que ex flegmate vitreorum
et grosso generatur. cuius
una pars computruit alia
vero eius pars a loco putre-
factionis a deo remota est
quia nondum potuit cale-
fieri. Inter hanc autem et
cotidianam hec est diffe-
rentia quia materia coti-
diane est flegma solutum
huius autem materia est
flegma compactum vitreum
scilicet Est et alia febris
que vocatur siperarios et
fit ex humore colere ...

[Galenus, Com.]

D.I.9.

Ll. 53° ab Glossa super quosdam Umfang b:
 Anf. in Glossa: & Febres cog-
 noscere compositas valde est
 difficile | excepto eo quod
februm simplicium (!) logni-
tionem valde discernere
 consuevit. Compositio nem
februm sicut magnificus
Galenus | in 11. parte libri
peri criseon retulit | in duo
 imprimis partitur genera
 quorum | unum est ut
 unius febris materia alte-
 rius | febris materia, absque
 apostemate coniungantur |
 Tyfl. d. Glossa: relementia et
paruitas pulsus iterum quia
repore (?) magnificentia | pulsus
 et sic semper procedit usque
 ad finem. |

Ll. 54° ab & apocrates. Sudor frigidus
 scilicet in fronte in egrit-
 tudinibus acutis signo |
 est super vicinitatem mortis
 et in febribus longis signo
 est super longitudinem
egritudinis. |

Ll. 58° Tyfl.: in panno et ligata
 in sirupo dum loquitur
 pal natur [fir]. Et postquam
 omnes partes et capitula
 conuenit | enter exposuimus
 totum igitur perfecimus.
 Quapropter | deo cuius bene-

D.I. 9

ficio et auxilio hoc ad finem
perduximus | gratie SINT
INFINITE | AMEN. amen |

Lt. 58^{10a} 3. 38ff. 58^{10b}: lxxx.

Bofal,

Walter Goldschmidt

Jan 12. APR. 1939

R

